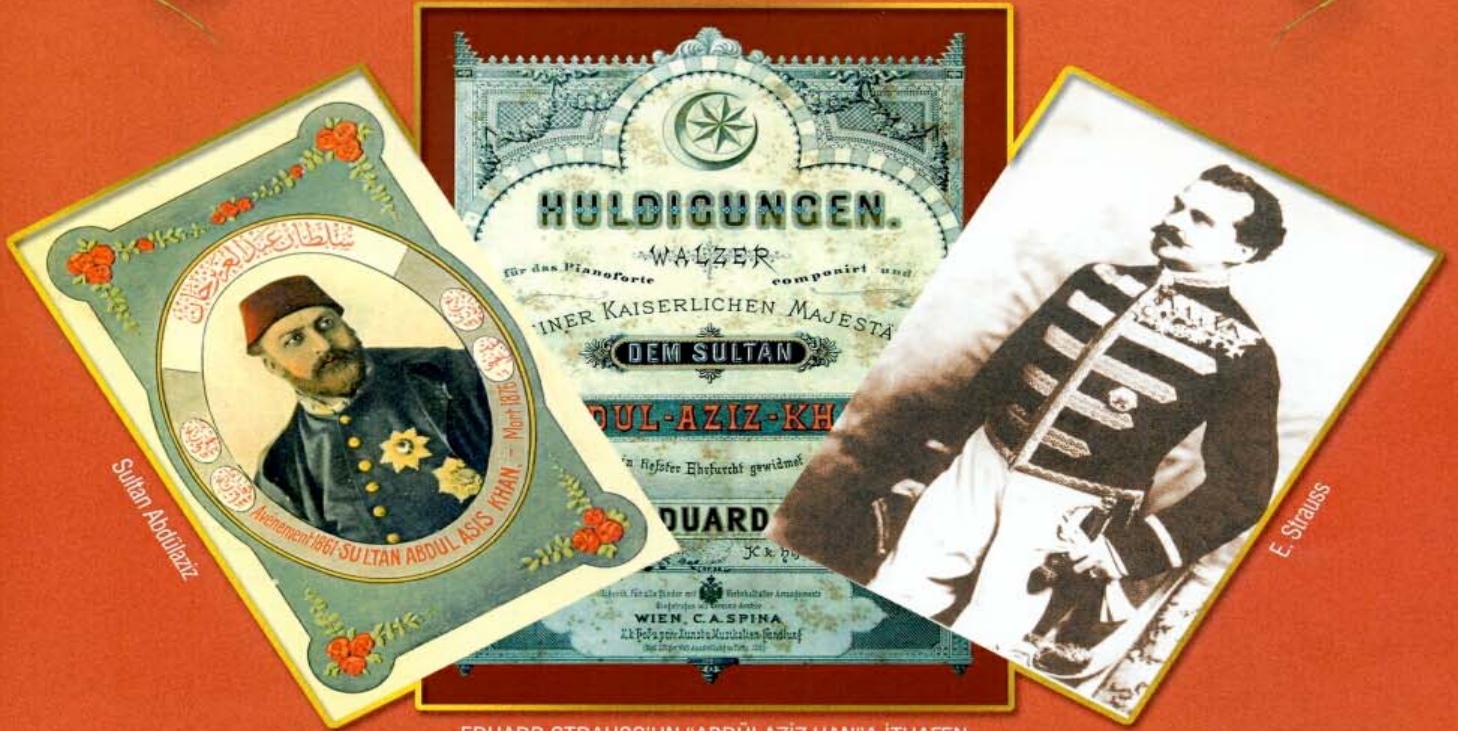

Musiki Mecmuası

The Music Magazine

Aylık Müzikoloji Dergisi

İstanbul - 1948

EDUARD STRAUSS'UN "ABDÜLAZİZ HAN"A İTHAFEN
BESTELEDİĞİ "HULDIGUNGEN" (Arzi Tâzimat)
Adlı Eseri Kapağı

E. Strauss'un Sultan Abdülaziz'e İthaf Ettiği Beste

Ekim, Kasım, ARALIK 2006 • Yıl: 59 • No: 477 • KDV Dahil 7.50 YTL.

59. YIL

E. Strauss'un Sultan Abdülaziz'e İthaf Ettiği Beste

Prof. Dr. Ömer EĞECİOĞLU

19. yüzyılın ikinci yarısı Viyanalı Strauss ailesinin ününün küresel boyutlara eriştiği, valsın tam bir çılgınlık haline döndüğü bir zamandı. Bu yüzyılda ünlü besteciler genellikle hükümdarlara ve soylulara ithafen eserler besteleyip, karşılığında ya parasal ya da ünvan/madalya şeklinde ödüllendirilmeyi beklemişlerdir. Bunun sadece müzik alanında değil, diğer sanat alanlarında da geçerli bir uygulama olarak ta eskilerden 20. yüzyıla kadar süregeldiğini biliyoruz.

Bu nedenle ünlü Strauss ailesi ile Osmanlı padişahları arasında gerçekleşmiş olabilecek bu türden ithaflar, müzik tarihi açısından önem taşıyor. Bazı yanlış ve eksiklikleri düzelterip bu konudaki bilgimizi bütünlük de söz konusu: Strauss ailesi ile Abdülmecid arasındaki yanlış bilinen ithaf konusu üzerinde daha önce Musiki Mecmuası'nda yazmıştık.¹ Bu konuların arşivesel önemi yanında, 19. yüzyıl Osmanlı padişahlarının, batı kültürü gözünde nasıl değerlendirildiği konusunda bize kazandırdıkları da var.

Strausslar'ın dünya müzik ve dans kültürünün rakipsiz ustaları oldukları bu devirde, Osmanlı hanedanında başa gelen padişahlar ve saltanat sürdükleri seneler sırasıyla şöyle:

- II. Mahmut (1808–1839)
- Abdülmecid (1839–1861)
- Abdülaziz (1861–1876)
- V. Murad (1876–1876)
- II. Abdülhamid (1876–1909)

Sanatçıların hükümdarlara ithafen besteledikleri eserler için en elverişli görünen zaman, hükümdarların saltanata çıkışı (cülus), cülus yıldönümü kutlama vesilesi, saltanat sürecinde kazanılan bir zaferin kutlanması gibi nedenler olmuştur.

32. Osmanlı padişahı Abdülaziz (1830–1876) müziğe ve sanata oldukça düşküdü. Belki kardeşi Abdülmecid'in zamanında başlayan batılılaşma çabaları, onun tahtta kaldığı dönemde aynı hızla devam etmedi, ama Abdülaziz müzik alanında kişisel yeteneğini, bestelediği birkaç batı ve Türk müziği deneyleri ile orta-

32. Osmanlı padişahı Abdülaziz ya koymuştu.

32. Osmanlı Padişahı Abdülaziz

Abdülaziz'in tahta çıktığı 1861 yılında ona ithafen yazılmış eserler arasında örnek olarak Mızıka'yı Hümayun'un başı Callisto Guatelli'nin Aziziye marşını (Marş-ı Sultanî) sayabiliriz.

Bundan on sene kadar sonra da Strauss kardeşlerin en küçüğü olan Eduard Strauss, Sultan Abdülaziz'e ithafen *Huldigung-Walzer* (Op. 88) adlı bir eser yazmıştır. Bu eserin bir kopyasını bu makalenin sonuna eklemekteyiz. Osmanlı arşivlerinde bulunan bir belge de, eserin padişaha ne zaman ve hangi kanallarla gönderildiğini saptamamıza yardım ediyor. Fotoğraflardan Abdülaziz'in de çok büyük bir olasılıkla bu eser karşılığı Eduard Strauss'u bir Mecidiye nişanı ile taltif ettiğini çıkarabiliyoruz. Bu sonuca varmak için elde yeterince veri olmasına rağmen, Osmanlı arşivinde hem bu nişanın beratının hem de Strauss'un mektubunun yeri şimdilik bilinmiyor.

Eduard Strauss'un müzik dünyasında ve Viyanalı Strauss ailesi içinde ilginç bir konumu var. Huldigung-Walzer ile ilgili belgeler hakkında bilgi vermeden önce ünlü Strauss kardeşlerin hayatlarına kısa bir göz atalım.

Viyana, Vals ve Strausslar

Besteci ve orkestra şefi Josef Lanner ile birlikte vals müziğinin yaratıcısı ve dünyaya tanıtıcısı olma şerefini kazanan

Johann Strauss (baba) (1804–1849), Viyanalı bir meyhanecinin oğluydu. Müzik dünyasında Strauss Hanedanı olarak kabul edilen besteciler Johann Strauss (baba) ve doğal yetenekli üç müzisyen oğlu, Viyana/vals/Strauss kelimelerinin neredeyse eşanlamlı algılandığı dünya çapında bir vals krallığı ve küresel bir müzik endüstrisi kurdular.

İkinci Kuşak Müzisyen Strausslar

Strauss ailesinin bireyleri, besteciliklerinin yanı sıra Strauss Orkestraları'nın yöneticisi ve şefleri olarak vals, polka ve dans müziği endüstrisinin sahipleriydiler. 19. yüzyılın ikinci yarısını kapsayan zaman içinde dünya çapında üne sahip varlıklı bugünkü deyimle süper starlar olarak yaşadılar. Bu ikinci kuşak Strausslar şöyledir:

- Johann Strauss (1825–1899)
- Josef Strauss (1837–1870)
- Eduard Strauss (1835–1916)

Johann Strauss (baba)'nın oğulları Eduard, Josef Strauss'u bir arada gösteren foto-montaj. Strauss kardeşlerin kendi aralarında lakapları Edi, Şani (Schani) ve Pepi idi. Wiener Stadtbibliothek.

Johann Strauss (Oğul)

Johann Strauss (baba), zaten Vals Kralı olarak tanınıyordu ancak Johann Strauss (oğul) babasını da geçerek, hem vals hem de opera bestecisi olarak o kadar büyük bir üne kavuştu ki, 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra Vals Kralı denince akla ilk gelen artık o idi. Strauss ailesi, baba Stra-

uss'tan başlayarak hem valsi dünyaya tattılar, hem de bu formda ölümsüz eserler yarattılar. Bu yapıtların arasında en ünlüleri şüphesiz Johann Strauss (oğul)'un çok sevilen Op. 314 Mavi Tuna Valsi, Avusturya imparatoru Josef Franz için yazdığı Op. 437 İmparator Valsi ve Op. 325 Viyana Ormanlarından valsidir.

Op. 352 Yarasa ve Op. 418 Çingene Baron da Johann Strauss (oğul)'un günümüzde de dünyaca sevilen operaları arasındadır.

Genç Johann daha 19 yaşında kendi orkestrasını kurdu: Bu şekilde Viyana'da babasının hem besteci hem de orkestra şefi olarak rakibi oldu. Babasının 1849 yılında ölümünden sonra da, Viyana tarzının büyük ustası olarak ünü büyüdü. Johann Strauss (oğul) tarihe, 19. yüzyıl ikinci yarısının rakipsiz vals ve operet bestecisi olarak geçti. Kardeşleri Josef ve Eduard ise şef olarak Strauss adı altında kurulmuş olan ve dünyanın dört bir tarafında çalan orkestraları yönettiler.

Josef Strauss

Valsin Schubert'i olarak tanınan Josef'in üstün yeteneği, Johann tarafından da kabul edilmişti. Kardeşler arasında takma ismi Pepi olan Josef için Johann:

"Pepi, ikimiz arasında en yetenekli olanıdır. Ben sadece daha popülerim..." diyordu.

En iyi bilinen eseri Op. 164, Avusturya Köy Kırılancıları'dır. (Dorfschwalben Aus Osterreich). Johann ile birlikte bestelediği Pizzicato Polka da sevilen eserlerindedir. Besteleri genellikle kardeşlerininkinden daha ağır ve hüznüldür.

Johann 1853'te ağır hastalandığında Josef, büyük Strauss Orkestrası'nın şefliğini istemeyerek yüklendi. Vals delisi Viyana halkı, Josef'in bestelerini de Johann'inkiler kadar beğeniyorlardı. Josef mühendislikten aile mesleği olan dans müziği besteciliğine bu şekilde atıldı. Vals, polka, kadril gibi üçyüze yakın parça besteledi.

En küçük kardeş olan Eduard, Viyana dinleyicilerine, 1859 yılında, her üç kardeşin kendi orkestraları ile yer aldığı bir konserde şef olarak tanıştırılmıştı. Josef 1870'de daha henüz 43 yaşında iken yaşa-

ma veda etti. Josef'in ölümünden sonra, Johann'ın kendisini opera besteciliğine vermesi sonucu, büyük Strauss Orkestrası 1870 yılından 1901'de dağılmasına kadar olan sürede tamamen Eduard Strauss'un yönetiminde kaldı.

Eduard Strauss

Eduard Strauss 1835 senesinde, yani ağabeyi Josef'ten 8, Johann'dan da 10 sene sonra Viyana'da doğdu. Daha küçük yaşta belirgin olan dil öğrenme yeteneği nedeni ile önceleri diplomat olmaya heves ediyordu. Gelgelelim diplomat olmak yerine onun da kaderinde ağabeyleri gibi müzisyen olmak vardı.

Ne yazık ki ağabeylerinin aksine, ilham perisi yüzüne pek gülümsememişti. Eduard'ın olağanüstü bir besteciliği yoktu. Çok iyi bir müzik eğitimi almıştı. Harp ve gayet güzel keman çalıyordu. Orkestra şefi olarak da yetenekli ve gösterişliydi. Eduard bu nedenle bestelerinden değil de daha çok büyük Strauss Orkestrası'nın son şefi ve yöneticisi olarak ün kazandı.

Müzisyen Olarak Eduard Strauss

Hem babanın hem de kardeşlerinin doğuştan gelen inanılmaz beste ve melodi gücü ile karşılaştırılınca, bu müzik ile yoğrulmuş aile içinde Eduard'ın besteci olarak nitelikleri, onu ancak en son sıraya yerleştirebiliyordu. Gerçek dehanın göstergelerinden olan hassasiyet ve ince ruh yapısı, Eduard'da kardeşlerinde olduğu kadar gelişkin değildi. Müziğe yaklaşımında zamanın kalıplarının dışına çıkmakta zorlandığını söyleyebiliriz.

Eduard Strauss da kardeşleri gibi valsler, polkalar ve kadrillerden oluşan üçyüze yakın dans müziği eserinin bestecisidir. Bunlar arasında en iyi bilinen yapıtı 1869 yılında bestelediği Op. 45 Yol Açın! (Bahn Frei!) adlı polkadır. Diğer popüler eserleri arasında Op. 79 Doktrinen, Op. 150 Das Leben ist doch schön, Op. 137 Verdicte, Op. 147 Fatinitza, Op. 272 Myrthenzauber, Op. 75 Fesche Geister valsleri; Op. 223 Chère amie, Op. 83 Amors Gruss, Op. 73 Auf und davon, Op. 70 Mit Dampf polkaları; ve Op. 14 La Belle Hélène, Op. 134 Carmen kadrilleri vardır.

Eduard Strauss'un en iyi bilinen polkası

Op. 45 "Yol Açın!"ın kapak sayfası (Bahn Frei!), Viyana, C. A. Spina, 1869)

Orkestra Şefi Olarak Eduard Strauss

Eduard orkestra şefi olarak ağabeyi Johann'ı taklit etmekte güçlük çekmiyordu. Hatta bazı eleştirmenlere göre Johann'dan daha iyi, en azından daha ihtişamlı bir orkestra şefi idi. Strauss ailesinin Viyana'yı çalkalayan sihirli havasını -kendisi buna sahip olmasa bile- dinleyicilere aktarmak yeteneğine haydi haydi sahipti. Konserlerini hınca hınç dolduran dinleyiciler için de bu yeterli oluyordu. Zaten zamanında Viyana dinleyicisi de bir Strauss'un müziğini öbüründen pek ayırmaya zahmet etmez olmuş, Strauss imzası bir marka gibi görülmeye başlanmıştı.

Kardeşleri ile Karşılaştırma

Eduard bir müzisyen olarak için için kendi yetersizliğinin farkındaydı. Kendisini kardeşleri ile karşılaştırdığında onların klâsında bir besteci olmadığını anlayacak kadar müzik bilgisine sahipti. Aradaki farkı anlaması onu sonraları müzikten çok gösterişe meraklı, ticarî yanı sanat yanına ağır basan, fiyakalı, popüler, ama ezik, hırçın ve kendini beğenmiş bir insana dönüştürdü. Şu bir gerçek ki, kardeşleri ile karşılaştırılmak bahtsızlığına uğramamış bir müzisyen olsaydı, bugün eserlerine mutlaka daha sıcak bakılacaktı.²

Edi'nin Popülaritesi

Kardeşlerinin "Edi" dedikleri Eduard, kendine has davranışları, karizması ve şehrin en ünlü orkestrasının başı olarak halktan ve basından gördüğü büyük ilgi ile hızla Viyana'nın en popüler şahıslarından biri oldu. Giyimine kuşamına çok dikkat ediyor, her yerde tanınıyor, toplantılarda aranıyor. Sosyetenin de gözdesi idi. Ayrıca Strauss Orkestrası'nın başı olarak da Strauss ailesi için adeta para basıyordu denebilir.

Edi ve Johann

Edi, zamanla orkestranın repertuarına kardeşlerinin yapıtları yanında yavaş yavaş kendi parçalarını da dahil etti. Şahsi popülaritesi bu parçaların sevilmesi için yeter de artar bir neden olmuştu. Yazdığı valsler ve polkalar da temiz ifade edilmiş, sevillebilen parçalardı. Evet, belki kardeşlerinin, özellikle Johann'ın ölümsüz yapıtlarının eline su dökemeyecek bestelerdi bunlar, fakat hiçbir zaman da kaliteleri belli bir düzeyin altına düşmedi. Hatta hızlı-polka (polka-schnell) adı altında bilinen polka cinsi Eduard Strauss'un meşhur ettiği bir polka tarzıdır.

Edi kardeşlerinin müziği ile karşılaştığında kendi bestelerinin oldukça sıradan çalışmalar olduğunu biliyordu. Karakter olarak bu farkı hazmedebilecek bir yapıya da sahip değildi. Kardeşi Johann ile olan ilişkisi, bu fikir ile yavaş yavaş bozuldu, zehirlendi.

Eduard Viyana'da zamanla kardeşi Johann'dan daha popüler hale gelmişti. Buna rağmen Johann'ın yaradılışı kıskançlıktan uzaktı ve Eduard'ı kıskanmak aklından bile geçmiyordu. Kardeşi ile arasının açılmasını da hiçbir zaman istemedi. Edi'ye şöyle yazıyordu:

"Herşeyi karanlık görüyorsun... Hep sana zarar vermek istediğimi düşünüyorsun. Bu saçma fikirleri kafandan çıkar. Ne zaman yeteri kadar olgunlaşıp kardeşinin sana düşman olmadığını anlayacaksın?"³

Johann hayatının sonuna kadar Edi'yi hoş tutmaya çalıştı. Ona karşı hem manen hem de maddeten soylu ve cömert davranmaya devam etti. Johann kendi bestelediği müziğin ölümsüzlüğünden emin bir besteciydi. Kardeşini çekememezlik etmi-

yor, Edi'nin Viyana'daki geçici şöhreti onun hiçbir şekilde keyfini bozmuyordu. Kendisini bazen şakacıktan "Ben Edi'nin kardeşiyim" diye tanıttığı da bilinir.

Johann

und
Eduard Strauss.

"Kikeriki" mizah magazininin 4 Mart 1875 sayısında çıkan bir karikatür. Johann Strauss (oğul) muhteşem bir buket, kardeşi Eduard Strauss ise cılız bir çiçek olarak gösterilmiş.

Alındığı kaynak: "Johann Strauss, Weltgeschichte im Walzertakt", Marcel Prawy, Fritz Molden, 1975, s. 132

Eduard'ın Huzurunda Çaldığı Soy-lular

Eduard Strauss kendi anılarında⁴ yazdığına göre, 23 yılda yaptığı turnelerde Avrupa ve Amerika'da toplam 840 şehirde konserler verdi. Yine Eduard'ın anılarına göre 1870-1900 seneleri arasında büyük Strauss Orkestrası şu hükümdar ve soyluların huzurunda çalmak şerefini de kazandı: Brezilya kralı Dom Pedro ve kraliçesi Gemahlil, Fransa kraliçesi Eugenie, Almanya kralı 1. Wilhelm ve kraliçesi Augusta, Almanya kralı 2. Wilhelm, Büyük Britanya kraliçesi Victoria, Büyük Britanya kralı Edward ve kraliçesi Alexandra, İtalya kralı Viktor Emanuel, Saksonya

kralı Albert ve kraliçesi Carola, Saksonya kralı Georg, İspanya kralı 12. Alfons, Württemberg kralı Frederik, Danimarka kralı Christian, Lüksemburg dükü Adolf, Lüksemburg dükü Hessen, Bulgar prensi Ferdinand, Saksonya-Coburg-Gotha dükü Alfred, Mısır Hidivi Abbas Paşa, Oldenburg prensi Nikolas, Prusya prensi Albrecht, Saksonya-Meiningen dükü 2. Georg.

Eduard'ın ABD Turneleri

1890 senesinde Eduard orkestrasını bir ABD turnesine çıkardı. Sekseneye yakın şehirde yüzlerce konser verdiler.⁵ Eduard orkestranın Amerika turnesini 1900 senesinde tekrarladı. Yüzden fazla şehirde konserlerin verildiği bu ikinci turne başarısız sayılmazdı ama yenedünya dinleyicilerinin vals müziğine eski hayranlığı da kalmamıştı artık. Strauss'un bu turunun sadece ve sadece ticarî nedenlerle yapıldığı hemen anlaşılıyordu. New York Times gazetesi Strauss Orkestrası'nın Metropolitan Opera'da verdiği büyük konser için:

"Dinleyici çok ama eski heyecan yok." diyor, programdaki dokuz parçadan dördünün Eduard Strauss'a ait olmasını kınıyor, dinleyicilerin programda Johann Strauss'un valslerine yeteri kadar yer verilmemesini eleştirdiğinden bahsediyordu.⁷ Eduard turnenin bitiminde Viyana'ya döndükten sonra Strauss Orkestrası'nı dağıttı.

Bu 19. yüzyılın ve valsın egemen olduğu bir devrin sonunu noktalyordu artık.

Johann'ın Ölümünden Sonra Edi

Ancak Johann'ın ölümünden sonra Edi, kardeşine duyduğu kıskançlığı tam anlamda ifade edebildi. Nasıl mı? Bazı kaynaklara göre Johann'ın basılmamış olan bütün elyazması bestelerini ve orkestra uygulamalarını bir bir yaktı! Bilinen şu: Josef ve Eduard aralarında bir anlaşma yapmışlardı. Diğer bestecilerin eline düşmesini önlemek için aralarında kim daha uzun yaşarsa, öbürünün eserlerini imha edecekti. Bunu Eduard'ın 1906 yılında bastırıldığı anılarında bulmak mümkün.⁸ Ne yazık ki, Eduard bu verdiği sözü tuttu! Büyük bir ihtimalle Johann'ın eserleri de bu kıyımında yerlerini aldılar.

¹ "Johann Strauss, The End of an Era", Egon Gartenberg, The Pennsylvania State University Press, 1974, s. 204.

² "Erinnerungen", Eduard Strauss, Franz Deuticke, Leipzig ve Viyana, 1906, s. 131

³ "Johann Strauss, The End of an Era", Egon Gartenberg, The Pennsylvania State University Press, 1974, s. 206.

⁴ "The Waltz Emperors: The Life and Times and Music of the Strauss Family", Joseph Wechsberg, G.P. Putnam's Sons, New York, 1973, s. 158.

1906 yılında Viyana'da bir fırın fabrikasının ocağında gerçekleştirdiği bu intikam furçası tam iki gün sürdü. Eduard'ın buraya sandık sandık taşıdığı müzik dünyası için paha biçilmez değer taşıyan bu nota ve belgeler böylece yok oldu.^{9 10}

Eduard Strauss saray üniforması ve takmaya pek meraklı olduğu madalyaları ile.

Alıntı Kaynağı: Bildarchiv der Österreichischen Nationalbibliothek.

Eduard'ın Ünvan Düşkünlüğü

Eduard Strauss kendini beğenmiş bir insandı. Ünvana, nişan ve madalyalara da pek düşkünlü. Bu madalya düşkünlüğü Johann'ın da son yıllarında bir tutkusu olmuştur.¹¹

Eduard Strauss'un Abdülaziz tarafından Abdülmecid'in zamanında tesis edilen İftihar Nişanları'ndan birisi ile taltif edildiğini Eduard'ın madalyalı fotoğraflarına dikkatlice baktığımız zaman görebiliyoruz. Hatta bu nedenden, Norbert Linke'nin kitabında verilen madalyalı fotoğrafın çekildiği tarihin 1872'den daha sonra olması gerektiği anlaşılıyor. Her şeyden önce Eduard'ın Huldigungen-Walzer'in ilk baskısı ancak 1872'nin sonunda C.A. Spina tarafından Viyana'da yayımlanmış.¹² Saraya gelmesi de aşağıdaki Osmanlı Arşivi belgesinin çevirisinden anladığımız

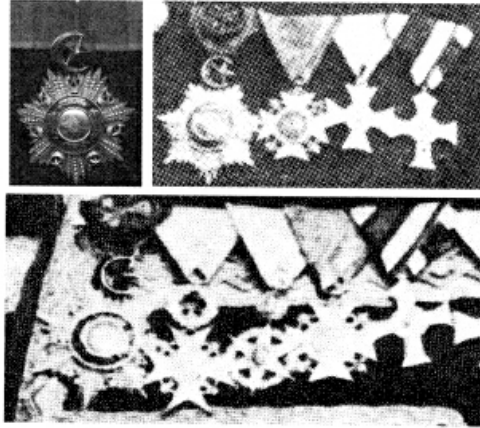
üzere 1873'ün başını bulmuş. Bu nişanın Eduard Strauss'a 1872 değil de 1873 yılında verildiği en akla yakın gelen olasılıktır.

"Eduard Strauss nach der Ernennung zum k. k. Hofball-Musicedirektör, 1972"

Zeitgenössische Fotografie, Historische Foto-Sammlung Arnold Linke, Celle.

Alındığı Kaynak: "Johann Strauss (Sohn)", Norbert Linke, Rowohlt's Monographien, Rowohlt Taschenbuch Verlag, 1982, s. 93.

Mecidiye nişanı (solda) ve Eduard Strauss'un bu makalede verilen fotoğraflarında taktığı madalyaların büyütülmüş fotoğrafları (ortada ve sağda). Madalyanın

yedi köşeli yıldız yapısı ve diğer detayları her iki resimde de görülebiliyor.)

Eduard ne yazık ki anılarında¹³ taltif edildiği Mecidiye nişanı hakkında bir bilgi vermiyor. Anılarının sonunda yer alan madalyalı resminde yakasında toplam 9 madalya ile poz verdiğini gördüğümüz halde yazılarında bu madalyaların hiç birinin verilışı ile ilgili bilgi bulamıyoruz.

Eduard Strauss'un Ölümü

Eduard Strauss 15 Mart 1835 yılında doğmuştu. 29 Aralık 1916'da Viyana'da 81 yaşında öldü. Gazeteler Eduard'ın ölüm haberini:

"Vals Kralları'nın sonuncusu da bu dünyadan ayrıldı."¹⁴ şeklinde verdiler. Eduard bütün popülerliğine rağmen her zaman ağabeylerinin gölgesinde kaldı. Belli bir ustalığa sahip ama klişeden kopmamış olarak nitelendirilen eserler besteledi. Ama bir icracı olarak sahnede en az onlar kadar etkiliydi.

Osmanlı Arşivi Belgesi

Gelelim Eduard Strauss'un Sultan Abdülaziz için yazdığı esere. Erzurum Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü görevlisi değerli araştırmacı Yrd. Doç. Dr. Selman Can, 2006 Ağustos tarihinde İstanbul'da görüştüğümüzde, yardımını esirgemeyip bana Sultanahmet'teki Osmanlı Arşivi'nde bir elektronik tarama yaptı ve burada kopyası verilen belgeyi buldu.

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Sultanahmet Belgenin Osmanlı Arşivindeki Künyesi: HR-TO, Dosya: 107 Gömlek: 79, Tarih: 26-12-1872)

⁹ "Johann Strauss, The End of an Era", Egon Gartenberg, The Pennsylvania State University Press, 1974, s. 202.

¹⁰ "The Waltz Emperors: The Life and Times and Music of the Strauss Family", Joseph Wechsberg, G.P. Putnam's Sons, New York, 1973, s. 158.

¹¹ "The Waltz Emperors: The Life and Times and Music of the Strauss Family", Joseph Wechsberg, G.P. Putnam's Sons, New York, 1973, s. 155

¹² "Verzeichnis Samtlicher Werke von Josef und Eduard Strauss", Alexander Weinman, Musikverlag Ludwig Krenn, Viyana, 1967, s. 44

¹³ "Erinnerungen" Eduard Strauss, Franz Deuticke, Leipzig ve Viyana, 1906.

Bana çevirisini de yaptığı bu belgeye göre, Miladi 6 Ocak 1873 tarihinde, Osmanlı-Viyana sefaretinden, padişah için bestelenmiş ve kendisine takdim olunmak üzere Eduard Strauss'un bir Vals notası gönderilmiş. Belgenin kendisi şöyle:

“Makâm-ı nezâret-i celîle-i haricîyeye fi 26 Kânûnuevvel sene 1872 tarihiyle Viyana sefaret-i senniyesinden vârid olan tahriratın tercemesidir.

Huzûr-i şevket mev’hûr hazret-i padişâhiye takdim olunmak üzere Mösyö Eduard Strauss Bey tarafından nâm-ı nâme-i hazret-i mülûkâneye olarak tertip ve inşad olunmuş olan vals notası leffen takdim-i sûb-i âli-i nezâret penâhileri kılınmış olmağın ol bab da...”

Abdülaziz’e İthaf Edilen Vals

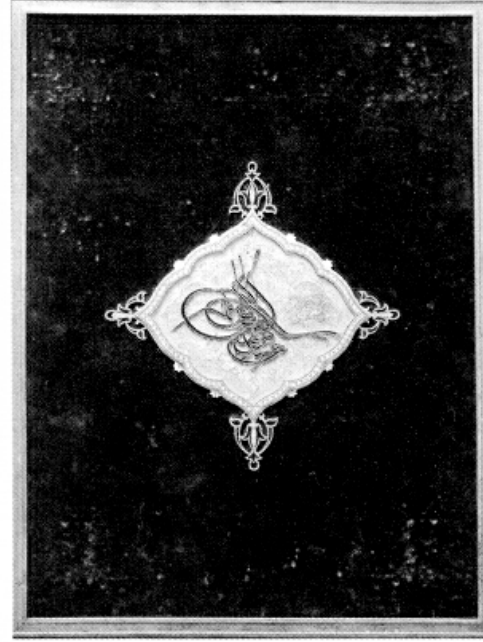
Eduard Strauss'un eserleri arasında Op. 88 olarak yer alan Huldigungen-Walzer (Arz-ı Tâzimat Valsi olarak çevirebiliriz.) notasının piyano partiyonunun C.A. Spina, Viyana tarafından 1872 Kasım-Aralık aylarında, parçanın orkestra uyarlamasının ise aynı yayınevi tarafından 1873 Mayıs ayında yayınlandığını biliyoruz.¹⁵

Nihat Ergin'in "Yıldız Sarayında Müzik" kitabında¹⁶ bu notanın katalog kayıtları, kitabın saraya ithaf edilen elyazması batı müziği besteler bölümünün girişinde, "Abdülaziz'e ithaf edilen Huldigungen Walzer, 700B/329 ve 781/240 envanter numaralarında kayıtlı olarak 2 nüshadır" şeklinde (bestecisi belirtilmeden) verilmiştir.

Bu makalenin sonunda kopyası verilen nota, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde envanter numarası 700B/329 olarak bulunmaktadır. Mor renkli dış cilt kapağı Abdülaziz'in altın yaldızlı tuğrası ile süslenmiştir.

Ayrıca notanın kendi baş sayfası ve bunu takip eden 10 sayfa notadan oluşmaktadır. Viyana, C.A. Spina yayınevini

de baş sayfada görmek mümkün. Notanın kapak sayfasındaki ithaf, Eduard Strauss tarafından, "Arz-ı Tâzimat Valsi, Majesteleri Sultan Abdülaziz Han'a sonsuz hayranlık ve derin saygılarımla." şeklinde yapılmış.¹⁷

Eduard Strauss'un Sultan Abdülaziz'e ithaf ettiği Op. 88 Huldigungen-Walzer'in Abdülaziz'in tuğrasını taşıyan dış cilt kapağı. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Envanter no: 700B/329.

O zamanki valslerin genel biçiminde bestelenmiş olan eser bir giriş, birbirine yakın temalar üzerinde tasarlanmış beş Vals ve genişletilmiş bir Koda'dan oluşmaktadır. Valsler birbirine ara geçiş olarak kullanılan dört ölçülük küçük kadanslar ile bağlanmışlar. Parçanın giriş bölümünün 44 ölçü sürdüğünü ve bu bölümün vals temposu olarak beklediğimiz _ yerine dört-dörtlük olduğunu görüyoruz.¹⁸ Bu zaman ölçüsü değişikliği Eduard'a özgü bir yaklaşım tarzı değil; zamanın dans müziği yazımında bu cins çeşitlilik, girişten sonraki valslerle bir kontrast havası yaratmak üzere oldukça sık kullanılan bir uygulama. Örneğin Johann Strauss (oğul)un dünyaca ünlü Mavi Tuna Valsi de, vals tempo-

suna dönüşmeden önce 6/8 zaman ölçüsünde yazılmış uzunca bir girişle başlıyor.

Diğer İthafılar

Eduard Strauss'un 1872 yılında Sultan Abdülaziz için yazıp Viyana Sefareti'nden kendisine takdim olunmak üzere gönderdiği eser olan Op. 88 Huldigungen-Walzer'in öyküsü ve bestecisinin ilginç karakteri böyle.

Elimizdeki resimlerden, Eduard'ın bir Mecidiye Nişanı ile taltif edildiği, nişanın büyük bir olasılıkla 1873 yılında verildiği sonucuna varıyoruz. Bu nişanın beratının da Osmanlı arşivinde bulunması, bu çalışmayı tamamlayacak bir öge olacak diye düşünüyorum. Hatta buna, Eduard'ın saraya yazmış olduğu mektubun kendisi de eklenirse, bu araştırmayı dört başı mamur hale getirecek.

Viyanalı Strausslar'ın Osmanlı padişahları ile olan öyküsü burada bitmiyor. Baba Strauss'un Osmanlıların ileri gelenleri için bestelediği müziğin yanı sıra bir de "Türk Valsi" bestelediğini biliyoruz. Ama daha önemlisi Vals Kralı'nın kendisi Johann Strauss (oğul)'un Osmanlı hanedanı ile olan ilişkisi.

Her ne kadar Johann Strauss (oğul) hayatının ileri yıllarında madalya ve unvan toplamakla ilgilenmeye başlamışsa da, kendi sinin Sultan Abdülmecid'e bir parça ithaf ettiği şeklindeki folklor statüsündeki bilgi yanlıştır.¹⁹

Vals kralı, Abdülmecid'in ölümünden uzun seneler sonra, Sultan II. Abdülhamid'e ithafen bir şaheser besteledi. Pek bilinmeyen bu eser ve karşılığında Johann Strauss (oğul)'a II. Abdülhamid tarafından verilen 3. dereceden Mecidiye Nişanı, Strauss ailesi ve Osmanlı hanedanı ile ilgili ilerideki bir başka yazımın konusu olacak.

¹⁵ "Verzeichnis Samtlicher Werke von Josef und Eduard Strauss" Alexander Weinmann, Musikverlag Ludwig Krenn, Viyana, 1967, s. 44.

¹⁶ "Yıldız Sarayı'nda Müzik: Abdülhamid II Dönemi", Nihat Ergin, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları / 2267, 1999, s. 104, 116.

¹⁷ "Huldigen Walzer für das Pianoforte, componirt und in tiefster Ehrfurcht gewidmet, Seiner Kaiserlichen Majestat dem Sultan Abdul-Aziz-Khan von Eduard Strauss, K.k. hoffbalmusic-Director."

¹⁸ Bu beste hakkında, marş konusunda ihtisası olan sayın Etem Ruhi Üngör şu açıklamayı yapmıştır: Eser, 1+5+1 (7 bölümlük) düzeni üzerine kurulmuş olup, ilk birinci bölüm marş temposunda ve sonraki 5+1 bölümü vals temposu üzerine bestelenmiştir. Asıl ithaf bölümü, eserin bu birinci bölümü elbette ki Padişah'a hitap edişte marş temposunun daha yakışık alacağı isabetli düşünülmüştür. Marş temposundaki birinci bölüm (Türk Marşı) olarak değerlendirilmelidir. Eserin son bölümü olan 5+1'lik bölüm vals bölümü de bestenin süs kısmıdır.

¹⁹ "Sultan Abdülmecid ve J. Strauss", Ömer Eğecioğlu, Musiki Mecmuası, No: 474 (Özel Sayı), 2006, s. 6-37.

HULDIGUNGEN.

WÄLZER

für das Pianoforte

componirt und

SEINER KAISERLICHEN MAJESTÄT

DEM SULTAN

ABDUL-AZIZ-KHAN

in tiefster Ehrfurcht gewidmet

VON

EDUARD STRAUSS,

K. k. Hofballmusik-Director.

Eigenth. für alle Länder mit Vorbehalt aller Arrangements
Eingetragen ins Vereins-Archiv

WIEN, C. A. SPINA

Kk Hof-u. priv. Kunst- u. Musikalien-Handlung

(Med. 1. Cl. der Welt-Ausstellung zu Paris 1855)

HULDIGUNGEN.

WALZER

VON

EDUARD STRAUSS.

Op. 88.

INTRODUCION.

Allegro ma non troppo.

Piano.

Molto con energia.
ff

The first system of the musical score consists of two staves. The upper staff is in treble clef and contains a melodic line with several accents (^) and slurs. The lower staff is in bass clef and features a rhythmic accompaniment with chords and single notes.

The second system continues the piece with two staves. The upper staff has a melodic line with slurs and ties. The lower staff has a bass line with chords and a dynamic marking of *p* (piano).

The third system concludes the piece with two staves. The upper staff has a melodic line with slurs and ties. The lower staff has a bass line with chords and a dynamic marking of *f* (forte). The system ends with a *Poco lento* instruction, followed by *p* (piano), *più rit.* (ritardando), and *pp* (pianissimo) markings.

WALZER.

The first system of the 'WALZER' section is marked with a large '1.' and consists of two staves. The upper staff is in treble clef and contains a melodic line with slurs and ties. The lower staff is in bass clef and features a rhythmic accompaniment with chords and a dynamic marking of *p* (piano).

The second system of the 'WALZER' section consists of two staves. The upper staff has a melodic line with slurs and ties. The lower staff has a bass line with chords and a dynamic marking of *p* (piano).

First system of musical notation, featuring a treble and bass clef. The music is in a key with two sharps (F# and C#) and a 4/4 time signature. It consists of several measures with chords and melodic lines, including an accent (^) over a note in the third measure.

Second system of musical notation, continuing the piece. It includes a "Fine" marking at the end of the system.

Third system of musical notation, starting with a double bar line and a mezzo-forte (*mf*) dynamic marking. It features several measures with chords and melodic lines, including accents (^) over notes.

Fourth system of musical notation, continuing the piece with several measures of chords and melodic lines, including accents (^) over notes.

Fifth system of musical notation, featuring first and second endings (1. and 2.) indicated by brackets. It includes a double bar line and concludes with a fermata over the final notes.

Dal segno al fine.

Eingang.

2.

Walzer.

The first system of musical notation consists of two staves, treble and bass clef. The key signature has two sharps (F# and C#), and the time signature is 3/4. The piece begins with a piano (*p*) dynamic. A forte (*f*) dynamic is indicated at the start of the second measure. A vertical bar line separates the first two measures from the subsequent measures. The notation includes various chords and melodic lines.

The second system continues the musical piece. It features a large slur over the top staff, encompassing several measures. The notation includes various chords and melodic lines, with some notes marked with accents (^).

The third system of musical notation includes first and second endings. The first ending is marked with a box and the number '1.', and the second ending is marked with a box and the number '2.'. The notation includes various chords and melodic lines.

The fourth system of musical notation features a melodic line in the treble clef. The notation includes various chords and melodic lines.

The fifth system of musical notation includes first and second endings. The first ending is marked with a box and the number '1.', and the second ending is marked with a box and the number '2.'. The notation includes various chords and melodic lines.

3. Walzer.

Eingang.

The musical score is written for piano in 3/4 time, featuring a key signature of one sharp (F#). It is divided into five systems of two staves each. The first system begins with a dynamic marking of *f* and includes a repeat sign. The second system continues the piece with a *sf* dynamic marking. The third system contains first and second endings, marked with '1.' and '2.'. The fourth and fifth systems continue the melodic and harmonic development, with the fifth system also featuring first and second endings. The score is characterized by flowing sixteenth-note passages in the right hand and steady accompaniment in the left hand.

Eingang. 4. Walzer.

The musical score is written for piano in 3/4 time. It begins with a dynamic marking of *f* (forte) and a key signature of one sharp (F#). The first system contains the initial measures, with a dynamic shift to *p* (piano) indicated by a vertical line. The second system continues the piece. The third system features a first ending (1.) and a second ending (2.) marked with accents (^) and a dynamic of *mf* (mezzo-forte). The fourth system continues the melodic and harmonic development. The fifth system concludes with a first ending (1.) and a second ending (2.) marked with accents (^), ending with the word "Fine" and a dynamic of *p* (piano).

5.

Eingang.

Walzer.

The first system of music shows the beginning of the piece. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The key signature has two sharps (F# and C#), and the time signature is 3/4. The first measure is marked with a forte *f* dynamic. The music features a mix of chords and moving lines in both hands.

The second system continues the piece. It features a *cresc.* (crescendo) marking in the treble staff. The dynamics range from *mf* (mezzo-forte) to *f* (forte). The music is characterized by dense chordal textures and rhythmic patterns.

The third system includes first and second endings. The first ending is marked with a '1.' above the staff. The second ending is marked with a '2.' above the staff. The dynamics are marked as *mf* (mezzo-forte).

The fourth system continues the piece. It features a *cre* (crescendo) marking in the treble staff. The dynamics range from *mf* to *f* (forte). The music is characterized by dense chordal textures and rhythmic patterns.

The fifth system concludes the piece. It features a *scendo* (scando) marking in the treble staff. The dynamics range from *f* (forte) to *mf* (mezzo-forte). The system ends with a double bar line and the word 'Fine' in the bass staff.

CODA.

The first system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has two sharps (F# and C#), and the time signature is 3/4. The music begins with a forte (f) dynamic. The upper staff features a melodic line with eighth and sixteenth notes, while the lower staff provides a harmonic accompaniment with chords and single notes.

The second system continues the musical piece. It maintains the same key signature and time signature. The melodic line in the upper staff continues with similar rhythmic patterns, and the bass line provides a steady accompaniment.

The third system shows a change in dynamics to mezzo-forte (mf). The melodic line in the upper staff features some notes with accents (^). The bass line continues with its accompaniment.

The fourth system continues with the same musical elements. The upper staff has several notes with accents (^). The bass line remains consistent with the previous systems.

The fifth and final system of the Coda section. It concludes the piece with a melodic flourish in the upper staff and a final accompaniment in the bass line.

First system of musical notation, consisting of a grand staff with treble and bass clefs. The key signature has three sharps (F#, C#, G#). The music features a melodic line in the treble clef and a harmonic accompaniment in the bass clef. The bass clef accompaniment consists of chords and single notes, with some notes marked with an 'x'.

Second system of musical notation. The treble clef part continues with a melodic line, and the bass clef part provides harmonic support. A dynamic marking 'p' (piano) is present in the bass clef part.

Third system of musical notation. The treble clef part features a melodic line with some notes marked with an accent (^). The bass clef part continues with harmonic accompaniment. A dynamic marking 'p' (piano) is present in the bass clef part.

Fourth system of musical notation. The treble clef part continues with a melodic line, and the bass clef part provides harmonic support.

Fifth system of musical notation. The treble clef part features a melodic line with some notes marked with an accent (^). The bass clef part continues with harmonic accompaniment.

The first system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has two sharps (F# and C#). The music features a series of chords in the right hand and a bass line in the left hand. A dynamic marking of *f* (forte) is present in the second measure.

The second system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has two sharps. The music continues with chords and a bass line, showing some melodic movement in the right hand.

The third system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has two sharps. The right hand features a more active melodic line with eighth notes, while the left hand provides a steady bass accompaniment.

The fourth system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has two sharps. The right hand has a prominent melodic line with eighth notes, and the left hand has a bass line with some rests.

The fifth system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has two sharps. The music concludes with a final chord in the right hand and a bass line in the left hand.